

Катерина Тягло

ОБРАЗ ТА СТАТУС НОВІТНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СПРИЙНЯТТЯ МОЛОДИХ ЧИТАЧІВ

Ключові слова: читацька аудиторія, читацькі практики, сучасна художня література, сучасна українська література, молодь.

У статті розглянуто читацькі практики української молодіжної аудиторії, а також специфіку сучасної української літератури, створеної після 1991 року і донині, як особливого культурного продукту, що має своєрідну читацьку аудиторію. Пропонується її сегментація молодіжної аудиторії за критерієм її залученості до читацьких практик, читацькими перевагами до певних жанрів та типів літературної продукції. Критерії, за якими молодь обирає художню літературу для читання, більшою мірою притаманні літературі зарубіжній, в той самий час українській відводиться роль «національної». Українська література є свідомо обраною літературою для читання лише для одного з читацьких сегментів – читачів-«експертів». Хоча її прихильники не нечисленні, проте становлять найактивніший читацький сегмент. Виділено найбільш популярних на момент реалізації дослідження українських та зарубіжних авторів, що є знайомими серед молоді.

Key words: reader audience, reader practices, contemporary fiction, contemporary Ukrainian fiction, youth.

The article's concern is Ukrainian national audience with special emphasis on youth readership segment. It outlines the complex picture of current national readerships; shows some significant reader tastes and preferences; clarifies preferences to the modern Ukrainian literature, including in terms of young readers.

The article considers practices of young Ukrainian reader audience. The youth audience is segmented according to its inclusion to reader practice, readers' interest and genre preferences. The criteria by which youth selects fiction mostly belong to foreign belles-lettres; while Ukrainian literature plays role of the "national" or "local" fiction. Only one segment of readers selects the Ukrainian fiction deliberately, it is "expert" readers. Even though its admirers are not numerous, but they are the most active segment or readers. Language of the text (Ukrainian or Russian) isn't main selection criteria for most of young readers. There are some of the most popular Ukrainian authors who are well-known among young people. These findings can reinforce the foundation of effective operating in the modern Ukrainian field of fiction.

Після революції Гутенберга художня література та читання відігравали більш або менш значущу роль в культурному житті глобальної читацької аудиторії. Ролан Барт (Барт, 1989) підкреслив, що двадцяте століття слід було б назвати епохою роздумів про те, що є художня література. Після піку в середині цього століття теоретичний інтерес і практичне використання літератури зменшується. На початку XXI століття статус художньої літератури суттєво змінюється. Вона перетворюється з провідного культурного актора на різновид мас-медіа. В свою чергу, за умов широкого розповсюдження гаджетів і експансії електронних мереж, художня книга поступово втрачає роль провідного виразника і розповсюджувача культурних цінностей та смислів. Люди читають з метою розслабитись після годин праці чи навчання, задля уникнення оточуючої подразливої ситуації в транспорті і протягом тривалих трансокеанських подорожей, просто для задоволення. У відповідності до цих метаморфоз трансформується також читацька аудиторія. Через зворотний

зв'язок вона продукує нові чинники подальших змін у художній літературі та процесі читання. Молодь грає у цих взаємопов'язаних процесах провідну роль тому, перш за все, що молоді люди найбільш чутливі до різноманітних соціально-культурних інновацій.

Пропонована стаття має справу з національною читацькою аудиторією з особливим наголосом на молодіжному сегментові. В ній окреслюється картина наявної сьогодні національної читацької аудиторії; встановлено деякі знакові читацькі преференції; прояснено оцінку сучасної художньої літератури з українською включно з точки зору молодих читачів. Усі ці знахідки здатні укріпити необхідне підґрунтя ефективного оперування – чисто літературного, освітнього, комерційного – у сучасному українському полі художньої літератури.

Хоча проблематика художньої літератури не є провідною в соціологічних дослідженнях, в соціологічній теорії сформовано низку базових підходів до аналізу художньої літератури – соціоцентричний (найбільш притаманний саме соціологічному баченню художньої літератури як інституту з притаманними йому структурою та функціями (Боскетті, 2004), текстоцентричний, що виник на підґрунті дискурсивних досліджень, що розвивались у другій половині ХХ ст., та культуроцентричний, що об'єднує надбання попередніх, але й пропонує власне специфічне бачення літературного простору, що базується на домінуванні культурних змістів над соціальними.

Історичні та методологічні проблеми соціології літератури плідно аналізували R. Chartie (Р. Шарт'є), L. Thévenot (Л. Тевено), в термінах «поля» літературу найґрунтовніше досліджував Р. Bourdieu (П. Бурдьє), чії ідеї розвинені А. Boschetti (А. Боскетті), М. Гронасом (М. Гронасом), С. Зенкиним (С. Зенкіним). Вагомий внесок у вивчення сучасних культурних практик, зокрема читацьких, міститься в роботах провідних українських дослідників Н. Костенко, А. Ручки, Л. Скокової, Л. Малес, Ю. Сороки, В. Середи, О. Філіппової. Осмисленню феномену української літератури постмодерного періоду присвятили культурологічні дослідження М. Андрейчик, Я. Голобородько, Т. Гундорова та ін.

За даними всеукраїнського дослідження «Моніторинг українського суспільства», реалізованого Інститутом соціології НАН України у 2007 р. ($N=1800$)¹, найпопулярнішим жанром художньої літератури на той час були детективи, історичні романи та романи про кохання. Сучасна зарубіжна й українська література суттєво поступається їм за популярністю. Судячи з загальнокультурних тенденцій в українському соціумі, ці читацькі смаки не зазнали значних змін.

За даними моніторингових соціологічних досліджень Інституту соціології, динаміка регулярності читання серед українського населення поступово спадає. Так, якщо у 1994 читали художню літературу «щодня» 39% опитаних, то в 2011 – тільки 29%. Разом з тим не читали взагалі протягом року станом на 2011 рік 39% (Скокова, 2015).

¹ Див. зокрема [3], [4], [5].

Аналіз художніх уподобань українських читачів дозволив виділити п'ять читацьких сегментів. Окремою групою є опитні, що не відносяться до читачів (40%) і які відповіли, що взагалі не читали художньої літератури протягом року. Це свідчить про зменшення ролі читання серед інших культурно-дозвіллєвих практик.

Наступним є досить різномірний за смаками сегмент (26%). Жанрами, що домінують, є романи про кохання та гумористична література. Важливими для них є такі характеристики, як «актуальність» літератури та «уявність» в координатах актуальність/позачасовість та реалістичність/уявність. Цей кластер можна позначити як «*Нерозважливі читачі*». Менший за обсягом сегмент становлять читачі детективів (16%), його можна назвати «*Читачі-гедоністи*». Наступні кластери об'єднують тих, що крім детективів, читають ще й історичні романи (11%), вони умовно названі «*Розважливі гедоністи*» та прихильників історичних романів, поезії, російської та зарубіжної класичної прози (третій кластер – 7%). Останній кластер виявився найменшим і отримав назву «*Консервативні інтелектуали*». На цей читацький сегмент і орієнтована книжкова реклама, зокрема в соціальних мережах, культурно-мистецькі події, спрямовані на популяризація українських та зарубіжних письменників та їх творів, письменницькі автограф-сесії. Класична художня література (як українська, такі і зарубіжна), як і белетристика, не входить до кластероутворюючих показників.

Серед молодіжної аудиторії читачів безумовно популярною є література «розважального» характеру – детективи, романи про кохання та фантастика. Спостерігається прихильність до уявного вектору в літературі, що обумовлено віком і притаманним йому певним максималізмом. Детальніше жанрові вподобання можна побачити у таблиці 1 та на рисунку 1. На рис.1 представлений розподіл читачів в залежності від того «вектору» художньої літератури, який для них виявляється найближчим. Кореспондентний аналіз демонструє спрямованість молодих читачів «геть від реальності», що частково може бути пояснений конфліктом із зовнішнім соціальним світом. Сучасна зарубіжна проза цікавить молодих читачів переважно через актуальність тем, а також через те, що саме зарубіжна література, як правило, формує моду на стилі, жанри, а молодь є найсприятливішою групою для засвоєння нових трендів.

Таблиця 1

**Читацькі преференції за віковими групами
(«Моніторинг українського суспільства», 2007 р. N=1800, %)**

Види художньої літератури	Вікові групи			У цілому в Україні
	18-29	30-54	55+	
Детективи	29.5	33	21.6	28.6
Історичні романи	21.6	23.8	19.9	22
Романи про кохання	20.6	21.8	13.3	18.8
Гумористична література, комікси	8.6	10.9	4.7	8.4

Зарубіжна класика	7.2	9.5	4.5	7.3
Російська класика	6.5	7.6	7.3	7.2
Фантастика	13.2	7.3	2.2	7.1
Поезія	7.2	6.6	4	5.9
Автобіографії, мемуари	3.9	6.1	5.9	5.5
Сучасна російська проза	3.2	5.4	3.3	4.2
Сучасна зарубіжна проза	5.8	4.4	2.4	4.1
Українська класика	3.5	4.7	3.5	4
Публіцистика	3.5	4.4	3.1	3.8
Еротичні романи	4.4	3.5	0.7	2.8
Фентезі, готика	6	2.7	0.7	2.8
Сучасна українська проза	2.1	2.7	2.6	2.5
Не читав(ла) художню літературу протягом останніх 12 міс.	30.9	33.5	54.4	39.7

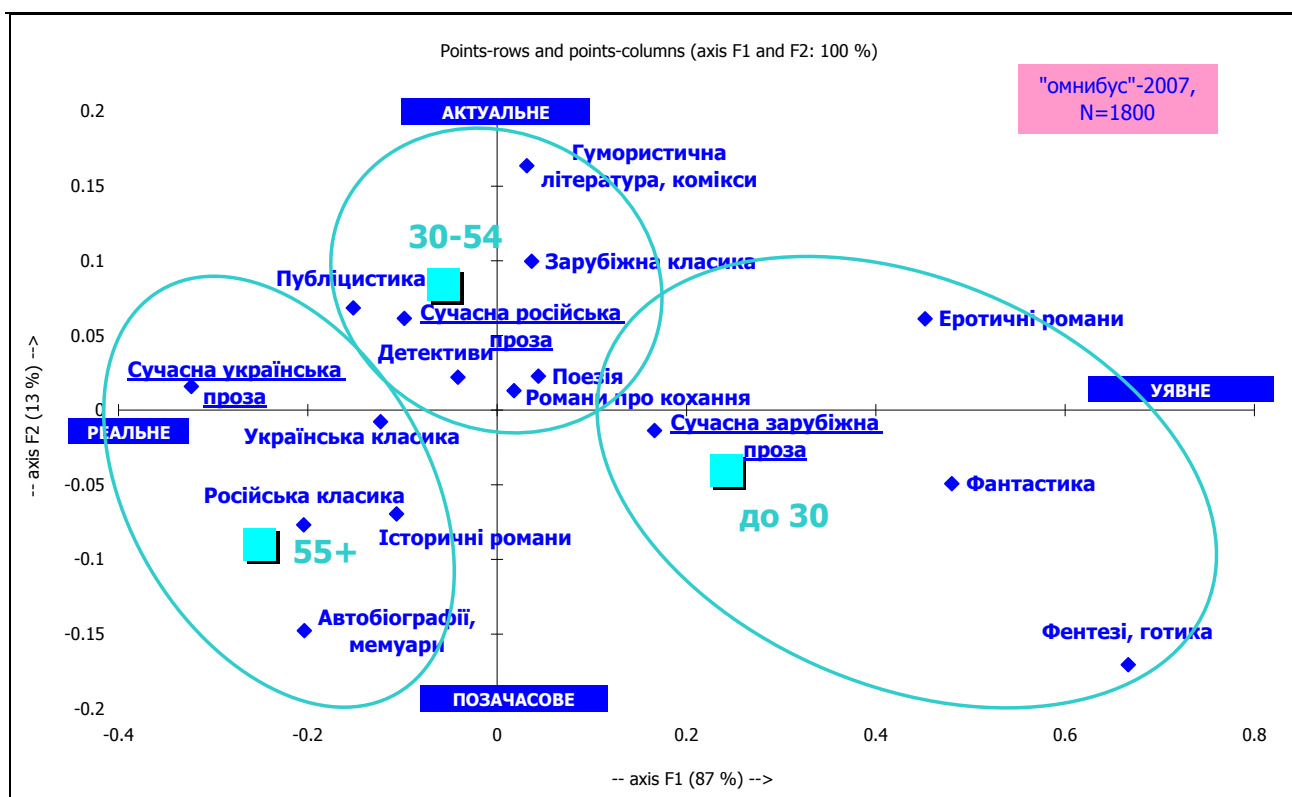

Рис. 1 Сегментація читачьких преференцій за віковими групами та преференціями в літературі (N=1800, correspondence analyses*)

* Рівень значимості за $\alpha=0,050$ дозволяє відкинути нульову гіпотезу про незалежність між рядками та стовпчиками. Іншими словами, спостерігається залежність; Показник $\chi^2 = 101,435$ при критичному рівні значимості $\chi^2 = 43,770$ (df = 30).

Вікова група 30-54 річних виявилась найрізностороннішою у смаках. Окрім прихильності до детективів, історичних романів та романів про кохання, для читачів цього віку є актуальною гумористична література, зустрічаються поціновувачі зарубіжної та російської класики, а також історичної літератури – мемуарів, автобіографій. Смаки цієї групи тяжіють до реалістичності та

сучасності. Залишається актуальною й рекреаційна функція літератури, «літератури для задоволення».

Найстарша група читачів (55 років і старше) часто обирає вітчизняну літературу – сучасну українську та класичну, а також російську класику, історичні романи, біографії та мемуари. Вибір свідчить про «спрямованість назад» погляду, який змушує звертатись до літератури, не детермінованої часом – історичних романів, класики, автобіографій мемуарів. Це також реалістична література. Щодо сучасної української літератури, то її вибір може бути обумовлений тим, що зацікавленість українською і російською класикою мотивує читачів цікавитись і актуальним станом улюбленої літератури (зокрема, української), тими творами, що з'явилися нещодавно. Це єдина читацька група, для якої фактор актуальності не є суттєвим, а важливішим є критерій культурно-часової універсальності. Для молодших вікових груп читачів визначальними є вектори «актуальність» та «уявність», або «актуальність» та «реальність» (30-54 роки). Як бачимо, з віком у читачів спостерігається перехід від актуальності до позачасовості та від уявлюваного до реалістичного.

У якісному дослідженні, проведеного протягом літа 2010 р. серед студентів кийвських ВНЗ та молодих спеціалістів із вищою освітою, взяло участь 30 читачів віком від 18 до 30 років, належних до різних читацьких груп за рівнем активності читання.

Гіпотеза про домінування нереалістичних жанрів підтверджується тільки для категорії «випадкові читачі». «Досвідчені читачі» та «експерти» демонструють зацікавленість здебільшого реалістичними жанрами художньої літератури, до якої належать сучасна українська, російська та зарубіжна літератури. Більше того, іноді представники саме молодіжного сегменту схильні критикувати сучасних авторів за «спотворення дійсності» у їхніх творах. Як відмічає один з учасників дослідження: «Сучасні автори пишуть про наркоманію, проституцію, збоченців різних і не пишуть про звичайне життя, звичайну молодь, яка працює, вчиться, нічого не вживає» [Ярослав, 20 років]. Реалістичність, як і актуальність, досить суб'єктивний критерій, але важливість його в тому, що саме на них спираються молоді читачі при виборі художньої літератури. На прохання визначити, чому їм подобається та чи інша література або автор, опитані молоді люди часто вживали епітети «модна», «сучасна», «актуальна». Це властиве для всіх трьох груп читачів. Серед характеристик літератури також часто вживається епітет «цікава».

Українська література сприймається як «традиційна», але разом з тим й «цікава», «молода». В той же час улюблена література читачів (як правило, зарубіжна) наділяється іншими критеріями – «світова», «європейська», «має своє обличчя», «сучасна», «універсальна», також і «цікава», і «молода». Якщо описувати літературу за шкалою національність/глобальність, то українська літера буде максимально наближеною до полюсу «національність», в той час як зарубіжна література, яку респондент читає найчастіше, буде наближатися до «глобальності» (це можна побачити на рис. 2).

Значимими критеріями в оцінках є «сучасність», «цікавість» та «молодість». За цими критеріями, виходячи з кореспондентного аналізу, респонденти й обирають літературу для читання. Їм найбільше відповідає, на думку читачів, саме сучасна зарубіжна література, а українська література новітнього періоду часто сприймається як регіональна, що пояснює її затребуваність лише окремими колами молодіжної аудиторії. Навіть читачі-експерти, що демонструють найвищий рівень зацікавленості та обізнаності в українській літературі, визначають її як «традиційну», «національну», але при цьому і таку, що «має своє обличчя», «сучасна», «зріла», «актуальна». У визначенні сучасної української літератури як національної співпадають оцінки трьох груп читачів – «експертів», «досвідчених читачів» та «випадкових». В інших оцінках «досвідчені читачі» проявляють найпоміркованіші судження.

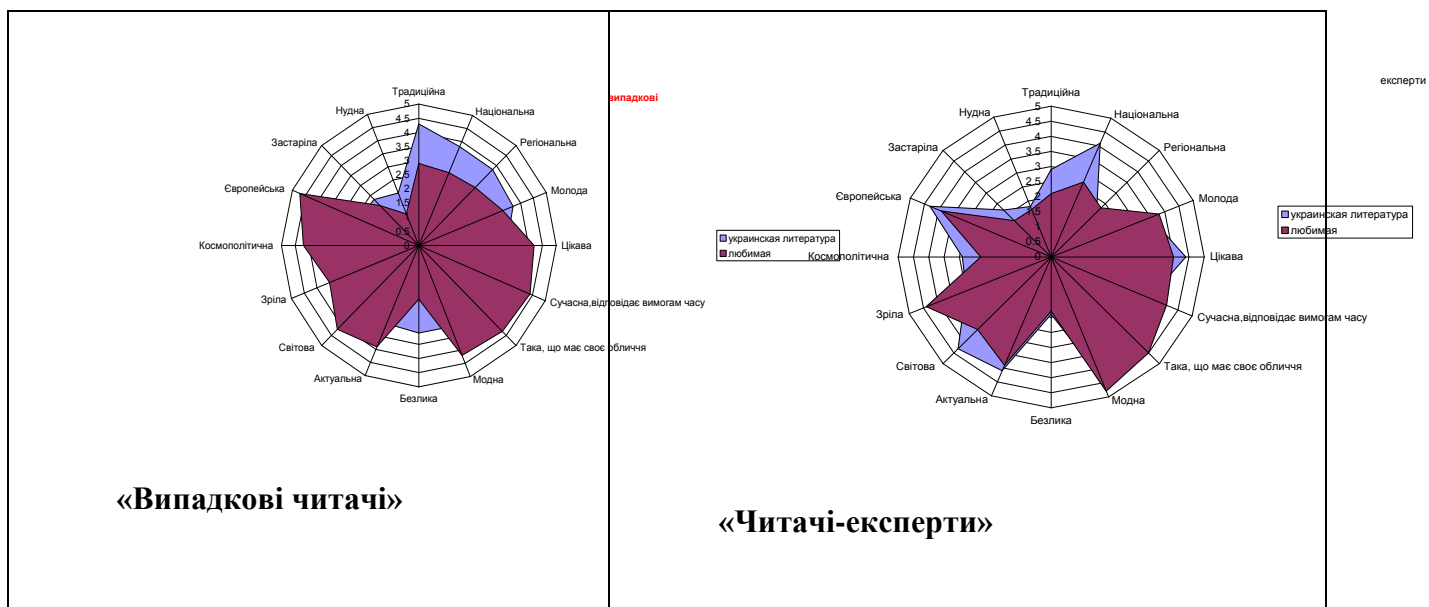

Рис.2 Оцінка характеристик улюбленої та української літератур групами «випадкові читачі» та експерти» *

*На рисунку темним кольором позначена світова література, а світлішим – українська. Між цими двома групами фіксуються найбільші відмінності.

Поєднання ключових характеристик (традиційна, але й сучасна, актуальна, має своє обличчя) важливе для формування узагальненого образу сучасної української літератури з точки зору читачів.

Виділення в літературі таких компонентів, як «регіональність», «традиційність» може з свідчити про її етнічну визначеність і, навпаки, наголошення на таких критеріях, як «універсальність», «глобальність» демонструє глобалізаційні тенденції і зміщення на периферію етнонаціональних критеріїв.

Оцінки художньої продукції залежать і від культурної компетентності респондентів. Специфіка освіти, регіон проживання також накладають відбиток на характер відповідей. Якщо «досвідчені читачі» демонстрували найстриманіші відповіді, «читачі-експерти» та «випадкові читачі» критичніше висловлювались

з різних питань, і, як і передбачалось, їхні відповіді відрізнялись між собою найбільше.

Група «експертів» об'єднувала найактивніших представників читацької аудиторії, до неї увійшли студенти вищих навчальних закладах та спеціалісти з вищою освітою, що активно цікавляться художньою літературою, молоді журналісти, редактори, письменники, організатори літературних фестивалів, інші активні актори поля літератури та його субполів. Часто за умов трансформацій та відкритих меж літературного поля в одній особі об'єднуються кілька ролей. До цієї групи також залучені і активні учасники мистецьких заходів – їх «цільова аудиторія». Деякими респондентами відмічалось, що середовище сучасної української літератури є своєрідною субкультурою, представників якої ми і виділили в окрему групу. Вони здебільшого або є акторами поля літератури, або наближені до них.

Група «досвідчених читачів» виявилась найскладнішою для аналізу, оскільки її представники демонстрували максимально широкі літературні смаки та вподобання. Частково вони подібні до представників групи «експертів», але відрізняються рівнем зацікавленості сучасною українською літературою в розподілі інтересів між сучасною українською та зарубіжною літературою. Остання, як правило, домінує у смаках читачів цієї групи.

До «випадкових читачів» віднесені ті молоді люди, що не є активними споживачами художньої літератури. Вони знайомляться з художніми творами випадково або орієнтуються на поради друзів і найближчого оточення. Мова написання твору, як правило, не є вирішальним критерієм вибору. Здебільшого обирають для прочитання російську літературу, бо вона ширше представлена на книжковому ринку.

Важливо відмітити, що респонденти зі сходу, півдня та центру України відзначають, що для них мова написання твору не є ключовим критерієм вибору, оскільки вони рівною мірою володіють обома, тобто властивий такий культурний білінгвізм і «всеїдність». Мовою повсякденного спілкування для опитаних молодих людей є переважно російська. Учасники дослідження також відмітили, що можуть спілкуватися у побуті обома мовами, вільно переходячи з російської на українську і навпаки. Також при виборі зарубіжної літератури для читання мова перекладу – українська чи російська – не є ключовим критерієм вибору. Наразі, ці чинники вибору – україномовний чи російськомовний переклад зарубіжної літератури та подібні, можуть суттєво змінюватися під впливом зовнішніх по відношенню до поля літературного виробництва чинників, політичних, соціальних, військових, але це проблематика для окремого дослідження.

Щодо специфіки читацьких практик, то читають у вільний час, після роботи або навчання, у громадському транспорті «щоб не звертати увагу на оточуючу ситуацію», а також під час подорожей. З улюблених жанрів у «досвідчених читачів» та «експертів» переважають молодіжні романи, історичні романи та романи про кохання (цю категорію обирали частіше дівчата). Також був відмічений специфічний жанр – «постмодерний роман», що не був передбачений спочатку в переліку жанрів. Популярними серед цієї групи

читачів є оповідання та есеїстика. За критерієм реалістичність/уявність тут домінує реалістичність художнього зображення, хоча на підставі всеукраїнського кількісного дослідження були отримані інші дані.

Для «випадкових читачів» цікавішими виявляються нереалістичні жанри – фантастика, фентезі, значну увагу вони приділяють спеціалізованій та навчальній літературі (це відмітили представники технічних спеціальностей). Якщо класифікувати літературу по країнах написання, то у вподобаннях досвідчених читачів домінує українська та російська сучасна література, далі – французька (М. Уельбек, Ф. Бегбедер, А. Гавальда, М. Барбері) та англійська (Дж. Джойс, Дж. Фаулз, І. Уелш, І. Бенкс). Деякі з респондентів згадали японську літературу (Харукі Муракамі та інших сучасних авторів), американську (Чак Поланік, Чарлз Буковські, Кен Кізі) та латиноамериканську (Х.-Л. Борхес). З сучасних українських авторів найчастіше згадувані Ю. Андрухович, С. Жадан, О. Забужко, також Ю. Іздрик, Ю. Винничук, М. Матіос, С. Поваліяєва, І. Карпа, Л. Дереш. Деякі з читачів-«експертів» згадали ще й А. Дністрового, С. Ушкалова.

Значна частина респондентів «читачів-експертів» відмітили саме сучасну українську літературу як улюблену, а також сучасну зарубіжну літературу в цій якості. Українську класику як улюблену літературу визначили тільки троє з 30 опитаних. З найпривабливіших рис літератури були названі – актуальність, модність, відповідність часові. Відповіді на запити часу є важливим критерієм для вибору художньої літератури молоддю. Цей критерій визначався всіма групами респондентів. На думку «експертів», ці риси притаманні як українській, так і їх улюбленій літературі, яку вони назвали, при чому улюбленій більшою мірою. Разом з тим, українській літературі притаманні традиційність, регіональність, так само – модність і актуальність. В той час, як «досвідчені читачі» вважали модність критерієм, притаманним літературі зарубіжній, і меншою мірою – українській. «Досвідчені читачі» демонструють дещо інші художні уподобання. Улюблені твори – це, здебільшого, твори зарубіжної та/або української класики, «золотий запас», який завжди актуальний. Серед улюблених українських авторів названі С. Жадан, Ю. Андрухович, Л. Дереш, М. Соколян, Т. Малярчук, О. Забужко, І. Роздобудько. Список фаворитів практично не відрізняється від того, що був названий представниками групи експертів, що свідчить про наявність авторів, які є визнаними серед різних груп читачів.

Специфіка сучасної української літератури, з точки зору молодих читачів, полягає в тому, що вона молода, актуальна, цікава, частково – епатажна, частково – традиційна. Серед улюблених літератур опитаними були названі російська, французька, британська та американська сучасна література, а саме твори, які видаються в серії «контркультура» (Ч. Поланік, І. Уелш, Ч. Буковські та ін.) та літератури центральноєвропейських країн – сербська, болгарська, румунська. Згадувалась і сучасна українська література, але її в якості улюбленої називали рідше, ніж зарубіжну. Для сучасних європейських літератур, на думку респондентів, характерні такі риси, як незалежність, актуальність, а також критичність. Деякі з цих характеристик стосуються також

і української літератури – актуальність та критичність зокрема. Властивими для сучасної української літератури вважаються такі характеристики, як «молодіжна», «сучасна», «актуальна».

У «випадкових читачів» майже відсутнє поняття «улюблена література», хоча є певні улюблені жанри. Серед улюблених творів представники цієї групи називали твори із шкільної програми – російської або зарубіжної літератури, рідше – з української. Двоє респондентів назвали твори сучасної української літератури – романи Оксани Забужко «Музей покинутих секретів» та молодого автора «третьої хвилі» Любка Дереша «Культ».

Респонденти відмічали, що сучасна літературна мова «простіша» в порівнянні з класичною літературною (українською та світовою), маючи на увазі передусім наближеність мови сучасних українських творів до побутової, розмовної, а також представленість у художніх творах культурно близьких життєвих ситуацій. Деякі з респондентів, обізнані з найбільш скандально-відомими романами, відзначили, що сучасна література допускає сленг і ненормативну лексику, чого раніше не було у літературі. Як визначила одна з респонденток, така література має свою цільову аудиторію, але далеко не всі читачі зможуть такий твір адекватно оцінити: «...Вони [ці твори] розраховані на специфічну аудиторію, тобто не кожен оцінить книжку такого типу і не кожен отримає задоволення. Деякі вважають, що їх принижують, але є аудиторія, якій це дуже подобається». [Олена, 19 років]. Така позиція є найбільш поширеною серед цієї групи читачів. Загалом молодіжна читацька аудиторія – нечисленна, але вдячне «поле» для реалізації книжкового маркетингу та поширення творів сучасних українських авторів, бо є відкритим для сприйняття інновацій та експериментів, якими характеризується українська літературна продукція останніх 25 років.

Представлені у статті дослідження свідчать, що українська читацька аудиторія не є гомогенною. Важливими чинниками читацького вибору тієї чи іншої художньої літератури є, перш за все, вік та читацька активність. Зокрема, для молоді вагомими критеріями вибору є сучасність літератури, в той час як для старших читачів якраз притаманний вибір часово універсальних текстів. Для молоді важливим чинником є «уявність», тоді як для старшого сегменту – «реалістичність». Знання цих аспектів вибору художньої літератури дозволяє робити певні висновки та формувати технології презентації текстів залежно від тієї читацької аудиторії, на яку вони спрямовані.

Українська література, написана в Україні протягом останніх десятиліть здебільшого не є «модною» і «цікавою» для значної частини молодіжної читацької аудиторії. У межах цієї вікової виділяються групи читачів-експертів і досвідчених читачів, які сьогодні формують сприятливе середовище позитивної оцінки і поширення новітньої української літератури серед інших соціальних груп, серед свого соціального оточення насамперед. Важливо враховувати також високу комунікативну активність молоді, і по можливості використовувати цей чинник для популяризації українських авторів та їх творів серед ширшої аудиторії. Якісні україномовні переклади літератури зарубіжної, що є цікавою для молоді («літератури для задоволення», а також «актуальної»

та «сучасної»), «культових» зарубіжних авторів, також можуть підвищити і статус української літератури, оскільки читання цією мовою сприйматиметься як атрибут залучення до сучасної культури.

Сучасна українська художня література, написана українською мовою (саме про неї тут йдеться, хоча, звичайно, є і іншомовні тексти, що претендують на приналежність до української літератури в широкому сенсі), характеризується через кілька пар протилежних характеристик: національна та світова, традиційна й молода тощо. Опозиції схоплюють не тільки різницю суб'єктивних оцінок, але й також певний об'єктивний тренд у національному літературному полі: українська художня література має тенденцію перетворення від «національної» на глобальнішу. Можна припустити, що на цьому шляху українська художня література, написана в період державної незалежності, поступово ставатиме більш цікавою, модною та матиме більше прихильників як у середовищі молоді, такі серед інших вікових груп. Розширення жанрового розмаїття художніх текстів, орієнтованих на різні групи читачів (і «експертів», і «випадкових читачів») сприятиме поширенню української літератури у культурному просторі. Крім того, читання українською мовою зарубіжних текстів тими читачами, що не є прихильниками саме українських авторів, може надихнути їх на пошук літератури цікавої тематики та жанрів саме у полі вітчизняної художньої літератури. Це варто враховувати й у практичній маркетинговій діяльності, спрямованій на популяризацію українського культурного, і зокрема літературного продукту.

Оскільки у сучасній українській літературі вже є деякі автори, які, відповідно до читацьких оцінок, успішно представляють глобальні – європейську і світовий – тренди в українській художній літературі, то цілком вірогідно, що чимдалі частіше українська література ставатиме однією з улюблених для українських читачів. Співвіднесенню «національного» та «європейського» векторів в українській художній літературі приділені такі роботи (Тягло, 2012, Тягло 2013).

Перспективою подальших досліджень в цій сфері є встановлення того, як читацькі практики різних сегментів читачів видозмінюються (і чи видозмінюються вони) під час політичного конфлікту, що отримав назву «гібридної війни», чи виникають нові читацькі практики, чи змінюється попит на художню літературу загалом, і зокрема сучасну, написану саме українською мовою. Оскільки проаналізовані у статті емпіричні дослідження представляють зріз суспільної думки за стабільних соціально-культурних умов, ці дані з великою пересторогою можна застосовувати до аналізу нинішніх культурних реалій, читацьких зокрема. Виникнення великої кількості художньої есеїстики, художніх – прозових та поетичних – текстів, зосереджених на описові поточних соціально-політичних подій свідчить про те, що ринок наповнюється текстами, тематично й стилістичними відмінними від передніх, з акцентами на «реалістичності» і «сучасності», що, в свою чергу уможлиблює залучення до читання новітньої української літератури ширших читацьких кіл.

Список літератури

1. Барт, Р. (1989). Избранные работы: Семиотика. Поэтика. Москва: Прогресс.
2. Боскетти, А. (2004). Социология литературы; цели и достижения подхода Пьера Бурдьё. Журнал социологии и социальной антропологии, 7(5), 115—125.
3. Ворона В., Шульга О. (ред.) (2010) Українське суспільства 1992 - 2010. Соціологічний моніторинг. Київ, ІС НАН України.
4. Ворона В., Шульга О. (ред.) (2005) Українське суспільство 1994-2005. Динаміка соціальних змін. Київ, ІС НАН України.
5. Головаха, І, Шульга, М. (ред.) (2011) Українське суспільство. Двадцять років незалежності. Соціологічний моніторинг у 2-х т. Київ, ІС НАН України.
6. Скокова, Л. (2015) Культурно-досугові практики населення: сдвиги останніх десятиліть//Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 5. 72-99.
7. Тягло, К. (2012) Образи «Єдиної Європи» та «Європейськості» в сучасній українській літературі// Н. Костенко (ред.) Сміслова морфологія соціуму (с. 392-404.). Київ, ІС НАН України.
8. Тягло, К. (2013) Сучасна українська література очима молодих читачів. Соціальні виміри суспільства: Зб. наук. праць, 5(16). Київ: ІС НАН України. 683-695.